

Izbor | dugovanj | vsakovrstneh |

za | hasen i razveselenje | služeeh | po | Tomašu Mikloušić |
plebanušu stenjevečkem ispisan i | na svetlo dan. | Vu
Zagrebu, | pritiskan vu Novoselskoj slovarnice | 1821 |

*Ne znam, kak vre od nature
Preljubljena Domovina
Vsem vu srdcu slast zrokuje
I na ljubav vse nagiba.*

(Str. 3—10):

Predgovor.

Teda negda, zdavna vre očitovanomu nakanjenju mojemu i vrednoj istinskih Domovine ljubitelov želji zadosta vučiniti morem. Pred dvemi letmi, taki najmre po dovršenju mojega Stoletnoga dnevnika, najavil se bil jesem vsem i slednjem Horvatskoga jezika ljubitelom, da, pokedob imam vnogovrstneh dugovanj od mladosti skrbno popisaneh, koje se vu Stoletni dnevnik postaviti nesu mogle, osebužno iz cilja naš domorodni jezik kuliko osvetlati, da, rekoh, po ovakoveh van davanju mojemu trsenju, ako sami nečeju ali ne mo|reju barem pripomoreju: ter ovakova z malum za pol leta ili 12 arkušev, trideset grošev vu ovah na polosmu stran vre izvaljenah penezih cenum sebi dobaviju. Ali — žalost — potlam kak najavljenje moje vre celo leto dan vu broju jezera oglasov okolo je se potezalo, nekuliko lestor, i to samo na vusta, je se ih oglasilo bilo: vnogi pako spričali se jesu, da za vse nikaj ne znaju: ada i pak novi leto 1820 s prvim Sušca oglas van dal jesem, i takovoga za cilj naprv vzeti lekše se zadobiti z dragovoljnem velike Slavnoga Duhovnog stola Pisarnice nagnenjem po gg. V— jašprišti gg. dušskrbitelom (kojem domorodni jezik kakū najbolje je potreben, tak najviše pri srdcu ležati mora) i ostalem takaj domordcem rasposlal jesem. — Ter nut! za pol leta kesneje komaj više od sto podpišov ojavlanje prijel jesem: Mal zaisto Horvato broji!

Spričavaju se najmre nekoji, da s takovom predbrojivanjem vre | povkanjeni postali jesu, i da se toga bojeći rajši gotovu, kada izide, knjigu kupiju. — Morebiti da je gde kada koji vkanjen, ali ja, akoprem slab zevsema trideset groših, koji vu srebru 12 samo valjaju, iznesek naprvo potrebuval nesem, nego

lestor želel jesem, da moj trud i strošek, poleg hman navade, ne bude zaman. — Nekoje pako jalnike glasiti čul jesem, da bi ja po tom rad obogateti; — ali — takov, prosim, po vseh državah, kade nove izhađaju knjige, naj ispita, po čem jeden s slovami pritišnjen arkuš trži se, i zezna, da naj menje četiri, pet, šest i više groših stoji: ov pako niti na osem krajcerov ne dojde, tak da komaj pritiskanja iil štampanja strošek naplatiti se more: i naj bi, postavemo, tri sto knjig prodalo se, kaj se vu Horvatskom ne pripeti, izišlo bi tri sto talerov: veliko zaista blago i bogatstvo! gde je k tomu štampanje, skrb, trud i ostali strošek? O kak bi ja želel, da bi više domorodcev mojih načinom ovom bogatstvo sebi izhodonti nastojati hotelo! — Leto 1818 izišel je na svetlo vu Beču Dijačko-vugersko-nemški rečnik (Dictionarium), za ovoga vre leta 1816° peneze naprvo dali jesmo. Složitel toga Rečnika Jožef Marton dobil je ober sedem jezer predbrojenikov, i samo od njih ober sedemdeset jezer ranjčkov. Potlam pako i s podražanjem knjige za one koji predbrojeniki nesu bili, i z daruvanjem vnogeh premogučneh ne samo hvalu od domorodcev je sebi stekel, nego i ne malo blago naspravil: — ovakovem onda načinom domovine sini sebe, za moći kaj hasnovitoga van davati, prikladne vučiniti žureti se vre moreju! — Leto 1787 i sledeća (kada ja vu velikom Vugerske zemlje varašu Peštu vu vekivečnoga spomenka vrednem Šeminariumu občinskom Jožefinskom bogoslovske navuke poslušal jesem) nekuliko lestor Vugrov (iz početka samo četireh) društvo je se podignulo bilo, koji se nato | postavili jesu bili, da svoj narodni vugerski jezik popraviju, osvetlaju i izvišiju. Ter nut! kuliko ovo društvo s poleščicum premogučneh navuka i domovine ljubitelov je napredovalo, zdavnja vre vidi se, kad vugerski jezik med prvemi skoro Evrope jeziki, kakti s kojem vsi posli tak duhovni kak svetski i oršački zevsema prikladno opravljati se moreju, računa se.* Zakaj to isto biti ne bi moglo i s Horvatskem, koji pred vnogemi s plodnostjum rečih dičiti se more? Ove zadnjič sreće ja se ne dočakam, medtemtoga mene vu grobu jošće mojem batrivelu bude mišljenje ono, da budući negda domorodci spominjali budeju: Bil je jednoč domorodec zmed ostaleh jeden koj imel je goruču želju domovine svojoj po osvetlanju narodnoga jezika diku pribaviti, ali — trsenja njegova koj bi želel, ne mogel, koj bi mogel, podpreti neje hotel. |

Nazočni moj posel akoprem, kak spoznajem, zadnji, kajti obečal jesem, i reč moju već kak koji sveta ladavec preštimaam, poleg mogućnosti dogotoviti želim. Pri van davanju mojega Stoletnoga Dnevnika želju moju, kratak kraljev horvatskeh ispisek van dati na svetlo bil sem očitual: zato oveh kraljev ali banov ali vodi h i ladavcev spomenek sada na kratkom speljavam. Da pako delu mojemu zorneši pogled priprudim, prvi početak i poslednja napredovanja naroda našega predpostavljam, ne kak da bi ja ova kakti stanovita držal (ar pisci vu oveh ne slažeju se, i zato ova nigdo pravedno znati ne more), nego za kratku zabavu i veselo spominjenje iz više knjig izebral jesem. P. Andrije Kačića knjiga pod imenom »Razgovor ugodni naroda slovinskoga« z vugodnostjum čteje se, more, biti i ov moj posel kojemu domovine ljubitelju oduren ne bude. Zatem slovarnic vu orsagu našem početak i napredek | spomenem, naroda našega pisnike i knjige imenuval bu-

* Glej spomenutoga Rečnika predgovor v listu V.

dem. Priložim nekoja na gospodarstvo i potrebcine domače spadajuča, nadalje, kuliko mesto dopusti, kaj za razveselenje služečega pridam. I na pod konec konca da od strane domovine dobronagnjenem posla mojega precenitelom vrednu hvalu iskažem, njihova imena i pridovke za buduče posledkov spominjanje priložim.

Jedno još spomenuti imam, da ja namenjenje moje po dva vsaki mesec arkuše van davati zaradi pomenkanja prilike raspošiljanja tak premeniti jesem moral, da knjigu gotovu na jedenput raspošljem, i tak vsakomu povoljneše, sudim, bude celu akoprem kuliko kesneje najenput knjigu prijeti kak dugše vremena po nekuliko arkušev sčektivati, pokedob vu tom sreče tečaju na hađamo se, da bi lekše iz Beča ali Pešta velike vrednosti stvar pribaviti moči, kak malo samo pisemce iz Valraždina, Karlovca ali Požege dočakati.

Ter ovak ja moj »Izbor vsakovrstnih dugovanj za hasen i razveselenje služečeh« dovršim, s kojem mene vu istinsku drečneh domorodcev dobrohotnost izručam. Vu Stenjevcu, dan 1. sušca 1821.

Istinski domorodec
T o m a š M i k l o u š i ć,
plebanuš vu Stenjevcu m. p. |

(Str. 11—66):

Del I. Od početka naroda Slavinskoga i njegovih ladavcev.

(Str. 11—26):

Poglavje I. Ilirov, Slovincev ishod, jezik, imena, ladavci i međe.

§. 1. I s h o d. Narod ov ishađa iz pokolenja Jafeta, sina Noemovoga najmlajšega, koji po občinskem potopu z najstarešem bratom, koji zval se je Sem —

§. 2. J e z i k. Jezik oveh pukov je ov isti bil negda, koj sada; ar njega zadržati vsigdar trsili se jesu: zato bludiju jako, koji u negdašnjem Ilirijumu i Panonije drugi kak slavinski jezik zmišljavaju.¹ Medtemtoga ov negda občinski jezik po tulikem narodov preselivanju, neprijatelov navalivanju, zbog pomenkanja ne samo knjig, nego i pisanja, ter vekše skrbi taborov, kak navukov zevsema jako tak vu rečih vnogeh, kak istom zgovarjanju na tuliko je se pomešal, da narod naroda komaj razmeti more, i zato od ove plodne matere, koja prvič iz Medije je se podignula, došla vu Paflagoniju, zatem do Tanaisa potoka se prenesla, potlam vu vsa ova držanja od kojeh pišem, dojdjuča vsigde svoju decu je ostavila, vnoge kčere izišle jesu: najmrē: jezik horvatski, slavonski, dalmatinski, albanski, vlaški ili tracijanski, riščanski, bošnački, srbski, bulgarski, istrijski, i furlanski, kranjski, i štajerski, koruški, pemski, poljski, po vugerskeh vekšeh stranah totski, ili šlovački, litvanski, ruski i moskovski; dapače vu istom Carigradu ov isti jezik je *dvorni*, tak da koji njega nezna, za nikaj se drži: med vsemi vendar, koje zovemo iliričke, ili slavinske, jezik horvatski, vu lehkochē izgovarjanja dijačkomu vnogo spodoben, kakti najpokorneša kčī mater svoju kaj najbliže nasleduje.

¹ Jos. Mikoczī Otiorum Croat. Cap. IV. §. 1. 2.

§. 3. Imena Sarmatov, Scitov, Ilirov, Slavov, i Horvatov. Glasoviti pisec *Herberstain* vu knjige od Moskovov veli, da, pokehdb Slavinci, ili Rusi niti slov imali nesu, s-kojemi spomenek negdašneh činov bi se popisati bil mogel, zato niti početek njihov znati se ne more, nego kuliko potlam, kada vre slove od S. Cirila znajdene (okolo leta 860) jesu, iz pripovedanja starešeh svojeh popisali jesu: vu kronikah ada njihovoh nahađa se, da narod Slavinov izhađa iz pokolenja Jafeta, i da još negda nekoji z-med njih okolo Dunaja naselili se jesu, — potlam se povsud razišli, i dobili imena ali od vitežtva, kakti: *Slavi*, od slava, dika; ali od rashadanja, kakti: *Rusi*; ili: rossejani; ali od mesta, kakti: *Moskovi*, od Moskve varaša; ali od potoka, kakti *Moravci*, od Morave; nekoji od pokolenja, kakti *Sarmate*, koji poleg Pliniuša,² odvetki Medov bili jesu; ar poleg Bokarta³ reč kaldeanska *Sear*, *Sar*, znamenuje, *ostanek*, *Madaj*, *medianec*; nekoji od prebivanja, kakti *Scite*, Sarmatov rodaki, od grčke reči *σχυτος*, *scutos*; *koža*; ar pod kožnatemi šatori stanovali jesu: k-čemu istoga naroda ishodek svedoči; ar Moski, Scitov pokolenje veliju se ishađati, od *Mošok*, ali Mešek, kaj pri Židovih i Kaldejancih *kožu* znamenuje; ali od svojeh ladavcev, kakti: *Čehi* od Čeha; *Iliri* od Ilira, *Panongi* od Panona,⁴ *Horvati*, ali Krovati od Krovata⁵ akoprem cesar grčki *Porfirogenet*, desetoga stoletja pisec, veli, da Krovatov ime dohađa od ladanja vnoge zemlje,⁶ *Ratkaj*⁷ od hrvanja, ar navek z-drugemi harcovali jesu. *Timon* od Cubrata, vođe bulgarskoga,⁸ *Thom. Jašprišt Spalatski* od negdašneh Kuretov, ali Koribantov zbog njihovoga vu taboru navadnoga drčanja,⁹ kak da bi *Lukan* prvoga stoletja pesmik na nje ciljal, kada je rekel: *Illic bellaci confusus gente Curetum, Quos alit Adriaco tellus circumflua ponto*. Nekoji izvadaju ovo ime od *gor*, na kojeh z-vekušinum stanovali jesu: kakti *gorvati*, i poleg nekojeh Slovincev mesto „g“ potrebujućeh „h“ *hora*, mesto: gora. Horvati. *Jordan* pako,¹⁰ kojega takaj Mikoczi¹¹ nasleđuje, veli, da ovo ime bilo je lastovito narodno: ar od Krobata kakti najmlajšega zmed bratov, nesu se mogli ozvati: medtemtoga, zato, kajti zadnji zapisan je, morebiti ne bil najmlajši; ali ako je i bil najmlajši, ako se je vsemu puku tak dopalo, ja ne vidim, zakaj njegovo ime sebi pridati ne bi bili mogli. Da pako *Slavi*, *Slavinci*, *Slovinci* ime svoje imaju, od svoje reči, *Slava* dika; vū tom, štimam. vsi slažeju se; ar pokehdb poleg navadne reči „*Slažu se z-imeni večput dugovanja svojemi*“ kajti narodi ovi sebe vsigdar drečne i bahatne, deđerne i viteške kazali jesu, zato od vseh *slavni*, odičeni, ozvani jesu: odkuda, kak opažuje Petr. Kohl,¹² v Kulčini¹³ *Szlavi*, ne Schlavi, ali Sclavi, *Szlavonia*, ali Slavonia, ne Sclavonia pisati se mora.

² Plin. l. 6. c. 7.

³ glej Mikoczija Otiorum Croat. c. III. §. 8.

⁴ Idem: c. II. §. 2. 4.

⁵ Herberstain comentar. de reb. Moscov.

⁶ de admin. Imp. c. XXXI.

⁷ Memoria regum et banorum regnor. Dalm. Croat. et Slav.

⁸ Imag. nov. Hung. c. XVII.

⁹ Hist. Salon. c. VII.

¹⁰ Appar. Hist. ad orig. Slav. Sect. 51. n. 712.

¹¹ Otio. Croat. c. III. fol. 60.

¹² Hist. cod. Sacri Slav. pag. 13.

¹³ append ad Specim. Ec. Ruth. pag. 101.

§. 4. Ilirov i Slavinov prvi ladavci. — — — — —

§. 5. Međe negdašnjega i vezdašnjega Ilirijuma. — — — — —

(Str. 26—31):

Poglavje II. Od starinske Horvatske poganinske.

§. 1. Horvatov ishod. P. Petar Katančić vu maloj knjižice 1790. vu Zagrebu van dane „*Indagatio Philologica in veter. Croatorum Patriam*” pokazuje, da Horvati vsi skupa, kak nje prvi Lucijuš ispišuje (morebiti vkanjen z-dvojmbenemi rečmi Konstantina VII. Porfirogenet zvanoga, desetoga stoletja pisca, koj vu cesarstvu ishodnem od leta 912 do 959 celeh 46 let je ladal) niti pod Heraklijušem okolo leta 636. niti predi odnikuda vu ove kraje naselili se nesu, nego kakti pravi Ilirov i Slavincev odvetki, i posledki vu oveh isteh kotarih začeli se i rodili jesu: P. vendar Mikoczi vu knjige „*Otiorum Croat. C. III. §. II. VIII.*” veli, da on to morebiti sebi, ali ne drugem jošče dopovedati je mogel; medtemtoga vu istem §. VIII. mudro ispeljava, da tak Horvati, kak Slavi, ili Eneti (kaj vu grčkem jeziku takaj *slavne* znamenuje) iz Sarmatov, ovi iz Medov i Azijancev izišli jesu: i vu pogl. IV. §. 1. dokazuje iz Lucijuša i Herodota, da Eneti, ili kak je rečeno *Slavi* pravi ilirički narod jesu; odkuda: pokehdob Slavi narod jesu ilirički, Horvati pako slavinski, a da vsi skupa jeden ishod imati moraju; naj govori, kaj je komu drago, ja velim: da bi naši Horvati iz za Karpatijanskeh gor iz Pemske i Poljske bili došli, ni moguče, da ne bi ali od njih izgovarjanje ono njihovo švistavo, ali pisanje sim bili donesli; medtemtoga i to dopustiti bi mogel, da jedno samo pokolenje od drugod je došlo, ali da ovo samo po vođenju pet bratov z-dvemi sestrami, koji su bili: Kluka, Lobel, Konsenc, Muklo i Krovat, Tuga i Buga, ni moguče veruvati, da bi, rekoh, tak jaki narod, kakov je bil Avarcev, koji ne od zdavnja Dalmatince predobili jesu bili, porobiti, skončati, i pod se spraviti bilo moglo; zaisto ov narod jedini moral se je z-drugemi Horvati, vre predi vu mestah oveh stanujučemi složiti, i ovo viteštvo z-privočenjem Heraklija cesara dovršiti; i zaisto da od negda Horvati skupa z-Slavinci kraje ove ladali jesu, odprto vidi se iz Lukanuša glasovitoga rimskoga još prvoga stoletja Kristuševoga pesmika, koj narod ov pod imenom Kuretov (ar od navadnoga vu boju drćanja i brzoče od Rimljanov mesto *Krovati*, Kureti zvali se jesu) izvišuje govoreči: *Illic bellaci confisus gente Curetum, quos alit Adriaco tellus circumflua ponto.*

§. 2. Međe Horvatske starinske. — — — — —

§. 3. Horvatov starinskeh vera i bogi. — — — — —

§. 4. Starinskeh Horvatov viteštvo, oprava i ravni-
teličtvo. — — — — —

§. 5. Pomenkanja njihova. — — — — —

(Str. 32—36.):

Poglavlje III. Od starinske Horvatske ili Slavinske kršćanske.

(Str. 37—66):

Poglavlje IV. Kralji slovenski od leta 547.

(Str. 67—109):

Del. II. Od slovarnic, piscev i knjig orsaga horvatskoga.

§. 1. Od slovarnic. Da Panonci jošće pod Rimljani, sveta ladavci, ne samo od vojničkoga viteštva, nego i od znanja dijačkoga jezika i drugih navukov, na velikom glasu jesu bili, piše Paterkuluš. Po zatrgnjenem vu Panonije rimskem ladanju, i vsakojačkih narodov navalenju, kada bi se Slavinci vu Panonije savski vtvrdili, stare Panonce nasledujući, ne samo oružja diku sebi spravili, nego i zbog znanja dijačkoga jezika, i drugih navukov slavu vekivečnu preskrbili jesu. I zaisto diku viteštva vojničkoga narodu ovomu gdo skratiti more? On negda tulike vojske srečno je ispeljal, tulike boje bahatno i hrabreno dokončal, tulike kotare zavjel, silu mahometansku tuliko puti zdržal, premogel, pretiral, i zatrl; tak da zadnjič od kraljev vugerskeh za jake zide i krajev kršćanskeh stalne čuvare postavljen biti je moral. Kulika pako dijačkoga jezika veščnost, i ostale vredneh navukov znanost pri slavinskom narodu vsigdar je bila, svedočiju pisci i pisma vu dijačkem jeziku od njih popisana.

Imali jesu zadnjič negda Slavinci svoje lastovito pisanje, i to dvojvrstno: cirilijansko, ćurulica zvano, i glagolitičko Sv. H i j e r o n i m a i b u k v i c e zvano. Z onem i sada sebi vnogi Slavinski narodi, navlastito Rusi, služiju, ovo pako po Horvatskoj, navlastito okolo Primorja, bilo je navadno, kaj vnoga pisma i sada jošće kažeju: metemtoga da dijačko pri Panončeh Posavskih pisanje vu vseh poslih bilo je zevsema navadno, tulika od njih popisana zvan dvojmbje postavljaju.

Pismoznanstvo iz već vrstneh dugovanj sudi se, ovak iz obnašanja velikih častih, za koje navuki i dijačkoga jezika znanje osebužno potrebuje se. Ako odovud pismoznanstvo premisli se, tak Slavinci vu ovom zaisto glasoviti jesu bili, pokedob tak velike i vnoge časti z velikum dikum obnašali jesu; za ovo videti potrebno bi bilo naprvo postaviti tulike kraljevske tolnačnike (consilarios), skrovnike (secretarios), pisarnike (cancellarios), biležnike (notarios), meštire (protonotarios), župane (vicebanos), velike kneze (supremos comites) i ostale, koji po navuku i pismoznanstvo vu kraljevskih i orsačkih službah diku sebi nevmrtelnu spravili jesu. Ali — pokedob sada pod imenom piscev oni samo razmeju se, koji po svojem pisanju i knjig van davanju za občinsku hasen skrbiju se, zato oveh samo spomenek zahvalen izvršiti želim. Ovi najmre jesu slavni pismoznanci, prez kojeh vsa vu škuri tmici i žalostnem neznanju bi ležala, prez kojeh niti imena odičena glasovitih ljudi, občin i kraljestvi nebi znali, prez kojeh poveđanja srečne ali nesrečne događaje celeh občin ne bi se navčili bili, z rečjum niti pravu krepost preštirati niti zla ognuti se nebi mogli.

Ako gdo Slavincev bistri razum, visoku pamet, vitešku za navuke prikladnost i vu vsakotereh poslih razbrisanu prevejanost premisli, dvojil zaistone bude, da vu narodu ovem pisci nahađali se jesu, nego, žalost, zarad pomenkanja slovarnic (typographia) ali su pisma potepena, ali gde med samočnimi zidmi i škrinjah prhneju. (Od više zrokov govori Krčelić, Praeliminare notitiae v list. 82). Meštija najmre ova, koja vseh navukov, napredkov i življenja zdržitelica reči se more, stopram vu stoletju XV svoj početek je dobila. Prvi zadnjič Kinezi pritiskanja meštiju imali jesu, kakov način pritiskanja okolo leta 1300 Marko Venecijanec ili Mlečan iz Kine vu Europu je donesel; ali pravu meštiju pritiskanja z osebnemi zlejanemi slovami prvi Ivan Gutenberg Moguntinec s pomočjum Petra Šefera okolo leta 1436 je znašel, kajti vendar slove njegove nevukretne i nesklopne bile jesu, zato vre kesnej Henrik Didot slove je popravil, i Saksonec jeden Kenig ozvan celu skupa meštiju i slov zlevanja i priličnoga pritiskanja je dovršil.

Sada meštija ova vre na tuliku zvršenost je došla, da vu Londonu na jednom rukotvoru (machina) jednu vuru po 900 arkušev na obodva kraja, ada 14 vur ili celi dan 126000 arkušev pritisnuti se more, kak takaj i paper vu Berolinu (Prajske zemlje poglavitem varašu) dela se ne na arkuše nego na refe i bale, kakti sukno, s tulikum ferčnostjum, da vsaki frtalj jedne minute nekulikov refov, i jeden dan čez 14 vur do sto risov, ili 2000 koncev, ili 48.000 arkušev zgotoviti se more.

Meštija potlam ova po celoj Nemški, Francuski i Talijanski razišla se je, okolo leta vre 1473 od dozvanoga iz Talijanske Andraša Hesz vu poglaviti varaš vugerski Budim dospela, ter okolo leta 1696 vu Zagreb, gde od potlam neprestance jese zadržavala, okolo leta 1574 po stanovitem Rudolfu Hofhalter vu međimorski varašinec Nedelišče zvani, okolo leta 1774 po Tomašu Tratner vu Varaždin, okolo leta 1776 vu Osek po Martinu Divalt, okolo leta 1790 vu Reku po Lovrencu Karletzky, i zadnjič pod francuskem navalenjem (koje od leta 1809 do 1814 je trpelo) vu Karlovec je vpeljana bila.

Vu Nedelišču glasovita knjiga »Trojstrančni pismotvor navadneh pravic slavnoga orsaga vugerskoga po Stefanu Verbeczy dijački ispisan i na horvatski jezik (ne zna se po kom) prenešen vu Nedelišču pritiskan po Rudolfu Hofhalter 1574« na celem arkušu je izišla.

Vu Zagreb leto 1696 Pavel Ritter ili Vitezović vpeljal je slovarnicu i svoju Kroniku ovo isto leto pritiskati včinil. Leto 1700 dal je van knjigu »Croatia rediviva«, 1702 »Stemmatographiae Illyricanae«, 1703 »Plorantis Croatiae saeculo duo carmine descripta«.

Leto 1714 bil je slovotiskavec vu Zagrebu Venceslav Haivel, kak se vidi iz knjige »Jacobi Pejačević S. J. Veteris et novae geographiae compendiosa congeries«. Takaj Pabulum spirituale ovium christianarum a Stephano Capucino pars I. Zagr. Typis Venc. Hejvel 1715; Pars II Conciones festivales, ibidem 1716.

Leto 1723 bil je slovotiskavec vu Zagrebu Joa. Bapt. Pallas, kak svedoči knjiga »Pars III Sermones ascetici, Pars IV Conciones su-

per dominicas, ib. 1723. 1734. bil je vu Zagrebu slovotiskavec Ivan Veitz, pri kojem izišla je »Pars V prioris authoris«. Ov Veitz je prvi pritiskal knjigu »Flos latinis 1747«, i »Gazophylacium Joannis Belostenec 1740«.

Leto 1742 imali su takaj PP. Ježuviti svoju slovarnicu, vu kojoj zmed drugeh izišel je »Dictionarium Jambrešić i Mulih Georgii Cathechismus croaticus« 1742.

1754 vu Zagrebu bil je slovotiskavec Ant. Reiner poleg knjige »Controversiae ecclesiae Orientis et Occidentis Ant. Verntle S. J.«.

1759 vu Zagrebu pritiskal je knjigu »Tractatus de incertitudine scientiarum in Academia Zagrabiensi a Croata Glinensi Marco Krajačić« Kajet. Fr. Hörl. Pred letom 1769 vu Zagrebu slovarnicu je imal Ferenc Ceravšek, kajti Baltazara Krčelića »Historiarum Cath. E. Zagr.« po Antonu Reineru početu je pritiskal, i Ant. Jandera, slavnoga kaptoloma zagrebečkoga vu Novi vesi štampar, dokončal; ada

1769 Anton Jandera je vre štampar istoga Krčelića »Notitiae praeliminares«, ali ovo leto ova slovarnica je bila zgorela, i slavni kaptolom drugu je podignul. Leto 1773 pod Julijanum vdovicum Antona Jandera izišel je »Calendarium Zagrabiense«.

1774 Ivan Tom. plemenit od Trattner vpeljal je svoju vu Zagreb slovarnicu, iz koje zmed ostaleh izišla je knjiga »Pupkorezna« i »Ispisavanje vod vračtvenih Horvatskoga i Slavonskoga Orsaga« 1779 po Ivanu Lalangue doktoru, i Verntle Ant., S. J. Epistola qua S. P. Q. Latii sibi gratulatur inclyta heroum regna Hungariae et Croatiae suo rursus ore loqui etc. Litteris Joan. Th. Trattner 1790.

1780 slovarnicu je podignul Jos. Karol Kotsche, koja po njegovi smrti i vezda još zapušćena stoji; zmed vnogeh knjig iz ove izišla je »Potvrđeni načini ljudi vu vodi vtopljene, zadušene i drugem načinom nesrečne prikladno pomoći« 1780.

Okolo leta 1796 Tomaša Trattnera slovarnica po kupičku prenešena je na Antona Novosel njih ekscelencije gdna bišk. Maks. Vrhovac de Rakitovec kneza dvornoga (comes curialis), i ova potlam pod imenom veliko zvišene gospe konsiliariušice Franciske od Novosel, rečenoga ladavca vdovice, još i den denešnji jedina samo za veliko vendar obćinsku hasen i navukov napredek vu Zagrebu vu Laški vulice nahada se. Bog bi dal, da bi i još vnogo let z vekšem domorodca trsenjem i napreduvanjem nahadala se!!!

§ 2. Pisci horvatskoga naroda. Akoprem zbog pomenjkanja slovarnic i zgora spomenuteh zrokov malo knjig od slavinskih domorodcev nahada se, vnoga vendar stranskih orsagov pisci od slavinskoga naroda popisali jesu, ovak Carigradski pisci, med kojemi osebujni je Konstantin VII Porfirogenet, cesar carigradski od leta 912 do 958, celeh 46 let ladajući. Potlam pisci francuski, kakti Eginhart, potlam i drugi poprilike spomenuli jesu nekoja od naroda slavinskoga, kakti: Pliniuš, Justin, Strabo,

Apian, Cedrenuš, Zonaraš, Jornandeš, Prokopius, Baronius, Pavel Diakon i ostali, ali ove, akoprem njim velika zahvalnost od naroda slavinskoga dat se mora, pokedob nesu domorodci slavinski, ostavljam, ter domače nekoje (argdo bi vse vu ov tesen Izbor skupa spravil), lestor spomenem. Ada

Stoletja XIV pisci

S. Augustin Gazotti cirkve zagrebečke biškup, vu Trogiru vu Dalmaciji rođen, kajti vendar biškup zagrebečki je bil leto 1304 i dvoje prodečtvo pritiskano čteje se: jedno vu spravišču biškupskom, drugo vu spravišču velikem kraljevsko-vugerskem za Karola Roberta, (iz kojega vnoga tak na duhovnu kak svetsku občinu spadajuča zeznati se moreju), zato med pisce slavinske postaviti se bil je vreden.

Ivan jašprišt od Gverče (Gverche) ili gorički, i kanonik zagrebečki prikazal je slavn. Kaptolomu otcinski del svoj leto 1349. Faru novovešku, cirkvu predi S. Ivana podigši, s privolenjem biškupa Jakopa II naredil 1347. Ladislav II biškup, veliki vučeneh ljudi precenitel i ljubitel, jednu knigu, vu kojoj dugovanja na cirkvu stolnu spadajuča, naredbe i fare ove biškupije bi se zadržavale, po Ivanu ovom ispisati je včinił 1334. Ov isti takaj biškupje zagrebečke do onoga vremena je ispisal, ter ovak, akoprem njegove knjige na svetlo izišle nesu, drugem vendar piscem, kakti Vinkoviću, Levakoviću, Vitezoviću, Farlatu i Krčeliću veliku pomoć vu pisanju događaja včinił jesu.

Pisci stoletja XV.

Ivan od Sredna, kojega Mat. Belius vu predgovoru svojem tom II. za Slavinca ali Horvata drži, bil je kraljevske pisarnice skrovni tolnačnik (secretarius) pod Ivanom Korvinom; pisal je Liste vu vsakojačkeh občinskih poslih od leta 1445 do 1451, koji vu Beču preštampani jesu za hasen občinsku.

Pavel od Ivanić, mašnik, kak sam poveda, biškupije zagrebečke, pisarnice kraljevske notariuš. Liste Ivana od Sredne na prošnju i nagovor Pavla jašprišta varaždinskoga je skupa spravil i rastolnačil.

Ivan od Grec, kanonik zagrebečki i jašprišt od Urboc, 1450 idući z grofom od Cileje Friderikom vu Rim na Obileum na putu je vumrl. Pisal je knjigu »Expositio Evangeliorum«, koju prikazal je stolni cirkvi, i med njejnemi rukopisi i sada nahada se.

Blaž od Marovča, kanonik zagrebečki i jašprišt Kemlek (Kalnik), vučen vu pravicah duhovneh naredbi, i vu Padue občinski navučitel. Je V. knjigu naredbi rastolnačil. I v Zagreb nazad dojući 1474 vumrl.

Januš Vitez (Janus Panonius) poleg Tuberona i Bonfinia (Decr. 4. l. 3) rođen vu Slavoniji, gde još i sada nahada se Vitezov pleme. Od strica eršega ostrogonskoga odkojen vu navukih vu Veroni s tulikem napredkom, da (kak piše Bonfin) navučitel njegov znal je večputi spominjati, »da niti z med Talijanov, niti stranskeh ne je imel vučenika, koji bi se Janušu Panonskomu vu vrloče, na vučnosti i pameti pripodobiti mogel, kad je govoril dijački vu Rimu varašu,

kada grčki sredi Atene rođenoga bi rekel«. Vsi su zaisto držali, da vu celoj Panonije bolšega dijačkoga vitiznanca (poeta) od Januša Panonca neje. Kralj Ladislav V postavil ga je biškupa pečuhskoga, pod Matijašem kraljem za Kažimira Poljskoga proti Matijašu je stal. Zato vu srdu Matijaša dospel i pobegel vu Slavoniju, ter se pri Osvaldu biškupu zagrebečkem zadržaval, i leto 1472 preminul. Pisal je dijačke pesme, i sebi za grob nadpisek sam napravil:

Hic situs est Janus, patrium qui primus ad Istrum
Duxit laurigeras ex Helicone Deas.
Hunc saltem titulum livor permitte sepulto,
Invidiae non est in monumenta locus.

Bonfin piše, da, kada zarad srde Matijaša kralja, kakti občine neprijatela držanoga, mrtvoga nigdo vredno pokopati ne bi se ufal, redovniki njega vu lesu z smolum oblejanem v kapeli cirkve pečuhške dugo čuvali jesu, a kada bi jednoč Matijaš kralj vu Pečuh i cirkvu došel, prosili jesu njega, da telo Januša pesnika, zbog straha njegove srde još nepokopano, vredno pokopati dopusti, žal je bilo kralju za pokojnoga, i njihovu bedastu bojazljivost pokaravši, je zapovedal njega z vsum dostojnostjum sprevoditi.

Fr. Marko iz Dombre, vu Dubravi, biškupa zagrebečkoga imanju, rođen, reda s. Pavla Puščenika, od kojega kronika pavlinska l. 2. c. 33. veli: vu navukih osebjuno vešč, prvi naše Kronike ili Letnice (Annales) pisec, i zato vsem zevsema drag, da bi lestor, kaj je počel, zarad žitka na hasen, reda dokončati bil mogel. V Remetah kakti vikar buduči turna za segurnost s stroškom Matijaša kralja zezidal je, i dal mu ime Korvina. V Lepoglavi vikar vumrl 1497.

Pisci stoletja XVI.

Štef. Broderić, zagrebečki kanonik i po preporučanju Juraja Zakmardi pri kralju Ludviku II dvora veliki pisarnik, ispisal je ves pomor mohački, koji na koncu knjige Bonfinija nahađa se.

Ivan Zermek iz Bontušovec, po pomoru mohačkem Ivana Zapolju je sledil, pri kralju skrovni tolnačnik (secretarius) bil. Postavši častnik konjanički vu Slavoniju je došel svojeh imanj gledet, i potlam čez nekuliko vremena na domovini obstal, i pisal pismotvor pod imenom »Joannis Zermek, rerum, gestarum intra Ferdinandum et Joannem Hungariae reges commentarius«. Vu Amstelodamu pritiskan 1662.

Mikula Olah, vu Erdelju drugač rođen leto 1493, nego leto 1543 vu mesecu Velikomešnjaku biškup zagrebečki i veliki pisarnik kraljevstva vugerskoga je postal; vnoga pisal vu pesmah i neveznom govorenju (prosa) i vu pogl. IX od Slavonije (glej Krčelića Hist. eccl. zagr. a pag. 224).

Pavel Gregorijanci, biškup zagrebečki, jako vučen navlastito vu pravicah duhovneh i svetskeh, vu poslih jako prikladen poslenik i k s. Otcu Pape i drugem kraljem, dapače i vu istom velikem zboru tridentinskem, od Ferdinanda kralja postavljen da pravice popravi, kaj i včinil je pod imenom »Quadripartitum« koji pismotvor pred nekulikemi leti po darežljive skrbi

preizvišenoga gospodina škupa Maks. Vrhovac vu slovarnice Novoselskoj je na svetlo van dan (gl. Krčelić, Hist. eccl. zag. pag. 228).

Pavel Zondi, kanonik zagrebečki, odidući v Rim postal je spovednik papinski (poenitentiarius), zatem iz Rima povračajući se vu Bononije kupil je mesto, na kojem podignul je bil Seminarium, vugerski ozvan, za kojega i naredbe je bil napravil: nego žalost, već zatrt! Leto 1549 24 svečna imal je blagorečno govorenje pri vpeljivanju na čast škupsku Vuka Gyulaja vu Zagrebu. Bil je potlam i lektor i prepušt zagrebečki i ostrogonski, kakti škup rožnenski je preminul 1558.

Juraj Drašković, škup pečuhski, zagrebečki i zadnjič gjurski, zmoežen i vekši kak da ja njegovoj hvale vu ovem kratkem ispisu kaj dopridati bi mogel, njegove čine, kreposti pri vnogeh piscih nahađaju se (viđ Krčelić, Hist. Eccl. zag. a pag. 236); vnogo je pisal: 1. Philosophum verum; 2. Prodečtva vu zboru tridentinskom, spraviščah i nad pukom; 3. Pitanja od vere; 4. Romani Pontif. autoritas contra Germaniae sensum demonstrata; 5. Historiam et acta Concil. Trid.; 6. Epist. ad diaecesanos ut Ep. Quinque Eccl. — Vumrl v Beču prezimca dan 31. 1587.

Juraj Virfel Zagrebec, od Nemcev roditelov, mešnik postaviš zarad osebnog razuma i navuka, navlastito vu vitiznanstvu (poši) iskazanoga pod škupom Mat. Bruman včinjen je kanonik i plebanuš s. Marije na Kaptolomu. Viđ pesmu njegovu na čast Juraja Draškovića, škupa zagrebečkoga i Dalm. Horvatske i Slav. bana, ispisanu (vu Krčelić Hist. Eccl. Zag. a pag. 251) v Beču 1572. Ima takaj jeden igrokaz, Hevonomus zvan, još rukopis (MS), vu kojem preporuča se dobro odkojenje za zadobiti srečen stališ i zvanje.

Ant. Vramec, plebanuš S. Marka vu Zagrebu, potlam kanonik i jašprišt varaždinski, i potlam Bekšin, pisal je Događajev spisanje (Historia) i Prodečtva. Vumrl okolo leta 1572.

Andraš Dudić, iz Orahovice varmedije varaždinske rođen, Sbardelatus ozvan, tak viteškoga bil je navuka, da kanonik ostrogonski i škup tininski je postal, i vu spravišču cirkvenom, pod Olahom eršegom 23 travna 1561 obvršavanem, vu imenu cirkve vugerske z Ivanom Kološvarijem škupom čanadskim za iti vu veliki zbor tridentinski određen, i zatem škup pečuhski od Maksimilijana včinjen; preslepljen od tela odidući vu Poljsku od cirkve rimske je odstupil, i dve žene, jednu za drugum, i decu imal, zato pisma njegova z rimske s. cirkve verum ne slažaju se.

Mihalj Bučić, na Belici vu Međimorju plebanuš, potlam odmetnik od s. vere kalvinskoj je se povdal, koju takaj povsud po Slavoniji i z pismi i prodečtvi raširiti je se trsil. Ada na sud zvan večputi opomenjen prestati ne hoteći po sudu vu narodnom spravišču od Juraja Draškovića škupa je obsuđen, i njegov pismotvor kakti zločest i spačni pokazan. Odluka ova poslana je takaj kralju Maksimilijanu, gde vendar nikaj proti Mihalju Bučiću ni dokončano, kajti najmre Bučić vre naprvo svoje pismotvore, najmre Novi Zakon i Kršćanski navuk vu horvatskem jeziku kralju Maksimilijanu je alduval, stem bolje kajti isti Zrinski kalvinske vere jesu bili, koja vera da se bolje objači, vu Nedelišču i slovarnicu. okolo leta 1574 vpeljali jesu, iz koje vnoge

kalvinske knjige, navlastito krščanski navuki i bogoslovske, kak takaj Trojstrančni pismotvor Štef. Verbecija izišla jesu.

Juraj Cvetinović, Sisčan, kak i Matijaš Čehović: on je jedno složnorečje (oratio) napravil na vpeljivanje novoga biskupa Gašpara Stankovački, ov pako za njegovo posvećenje leto 1590.

Mikula Selnicej, drugač Stepanić, biskup zagrebečki, vučen jako človek i osebnoga srca, koji nad neprijatelji najbolje se je fantil njim dobro čineč. Pisal je događaje svoje dobe, navlastito petrinske, i obsedenje Siska, odkud i Krčelić i Ištvanfi vnogo hasne vzeli jesu. Vumrl je 1603 na sam Badnjak.

Mikula Ištvanfi, (Vuger ali Slavinec rođen, ne zna se) okolo Varaždina i Zagreba velika imanja je imal, i već časti odičeno obnašal, zadnjič i podpalatinuš kraljevstva vugerskoga postal. Pisal je zvun Opaženja (notas) zvrhu Turocija knjige, koja nisu na svetlo izišla, svoju takaj glasovitu Događanj (Historiae) knjigu, i to nekuliko na Paukovcu, nekuliko na Vinice, gde je i preminul 1 travna 1615., i poleg svoje žene Jalžice zakopan, kak sve-dočiju nadpiski sledeći:

Debueras superesse diu, mea dulcis Elisa!

Tanta fides in Te, tanta fuit pietas.

Ast quia lex fati non evitabilis urget,

Conderis hic, et ego mox tua fata sequar.

D. O. M. Rudolpho II. Imp. Caesare augusto, pio, felici Nicolaus Istvanfius, Regni Hungariae pro-palatinus, hac cura posteros levare volens, sibi et Elisabethae Bot de Banya conjugi pientissimae posuit, ut qui XXXV amplius annis conjunctissime vixerunt, una etiam quiescant unaquae resurgant. Anno Christi Servatoris MDCVII. Vivite superstites mortalitatis memores.

Pisci stoletja XVII.

Gu(n)dilić Ivan: Osman, ispjevan leto 1621.

P. Ferenc Glavinić: Munus Christi amoris. Venet. 1625.

Boltižar Napuli skrbjum Valentina strica, stolne cirkve zagreb. kuštoša odhranjen, zarad zaslužbi istoga strica vre vu 21 letu dobe postal je kanonik leto 1584, zatem odišel je vu Bononiju, gde vu Pravicah tak duhovneh kak svetskeh tuliko je napreduval, da cele 4 dneve z dikum velikum pred vučenemi je se pregovarjal (disputabat), i leto 1588 navučanstva (doctoratus) čast je dobil. Dojdući nazad vu Zagreb prijateljstvo je včinil z glasovitemi pravdoznanci Gasparom Petričevićem i Ivanom Kitonićem. 1590 budući vu Bononije ravnitel spisal je knjigu »Methodica processuum directio«, koju dal je Kitoniću, da bi on nju poleg pravic vugerskeh priredil. 1618 kada bi ova knjiga van ishađala, hotel je Kitonić nju pod imenom Boltižara Napulija van dati, ali on bil je suprotiven, kajti je nju Kitoniću prikazal, i vekšu cenu pod imenom jednoga pravdi kraljevskih ravnitela Kitonića bi imala. Napuli potlam, postavši prepušt, doma je vu pravicah navučaval, iz kojega škole glasoviti izišli jesu: Štef. Patačić, potlam kraljevski osobnik (personalis), Benko Vin-

ković, biskup zagr., Ivan Somogji, Jak. Kaproncaj, Juraj Čegelj i ostali. Ov je vtemeljitelj ili početnik Kolegijuma v Beču za naše črne dijake i v Zagrebu pobožnih glavnic (Piarum summarum). 1624., 28 sušca pred oltarom S. Ferenc, po sebi podignjenem, zakopan z nadpiskem: *Hic perpetuus religiosorum advocatus, studiosorum moecenas, pauperum curator et communis pater patriae* RSS. D. Balt. Napuli (tit.) piis summis institutis ab anno D. 1624 die 29 Martij requiescit. Dobe let 64, kanonije 43.

Ivan Kitonić tuliku znanost pravic orsačkih je imal, da njegov pismotvor (opus) z istemi poglavitemi zbornemi (diaetales) naredbami skupa van daje se, tak, da ga vsi kakti za jednoga zapovednika (legislator) poštuju, ter iz njega svoja dugovanja potvrđavaju. Vnogo je ktomu doprinesel, da i Verbecijev Trojstrančni za naredbu vsem služi.

Ivan Mrnjavčič ali Tomko, kojega pokolenje iz Servije negda dojduče, ovde vnoga imanja, med kojimi i Brezovica računa se, je imalo; leto 1622 po smrti Štef. Medak(a) kanonik zagreb. včinjen, leto 1624 stolni jašprišt, 1631 od Urbana VIII pape za biskupa Bošnije potvrđen i lektor kaptol. zagr. postal, medtemtoga. kajti bi posle papinske obavljal, z vekšinum vu Rimu je prebival, gdje je i duhovne knjige iliričke popravljal, i leto 1639 preminul.

Pisal je vnogo knjig: 1. Vita Petri Berislav, ep. vesprim. Dalm. Croat. Slav. bani, ed. 1621; 2. Regiae sanctit. Illyr. foecunditas 22 muških i ženskih glav pobožnih život; 3. Unica gentis Aureliae Valeriae Salonitanae nobilitas; 4. Indicia vetustatis et nobilitatis familiae Martiae, vulgo Mernavichiae Nissensis; 5. S. Felix Ep. et Mart. Spalat.; 6. Sacra columba; 7. Vita B. Augustini Gazottii ep. zagr.; 8. Vita Magdalenae Modrus.; 9. Oratio in laudem Fausti Verantii, Ep. chanad.; 10. Vineae Domini; 11. Acta Marcelli Papae; 12. Dialogi de Illyrico, de rebus Dalm. Druga vnoga vu rukopisih samo nahađaju se, iz kojih Farlat vnoga vu svoju knjigu je prenesel, kak sam svedoči.

Benko Vinković leto 1625 kakti prepust stolni cirkve zagr. od strane kraljevstva našega vu Zboru velikom (comitia) vu Šopronu kakti poslanik sebe glasovitoga je včinil, kada za branjenje vere katoličanske obšanjen ali po naredbi (Artic.) 61 vučinjenog za kreposti svoje darovanje je obatriven; leto 1631 biskup pečuhski i 1637 zagrebečki je postavljen. 1643, 28. apr. je preminul, glasovit od velike vučenosti i znanja pravic duhovnih. Vnoga je pisal, koja vendar zarad velikih poslov i kratkoga življenja dokončati neje mogel, iz kojeh vendar vnogo pomogli se jesu kesneši pisci, kakti Ritter, Kovačević, Marcelović, Krčelić.

Fr. Rafael Levaković, Horvat rođen, med PP. franciskani lektor jubileran, za tak vučenoga držan, da i on kak Tomko duhovne knjige iliričke je popravljal, dojdući vu pape Urbana VIII poslu v Zagreb po Vinkoviću biskupu eršegu ostrogonskomu i prvostolniku (Primati) Pazmanu i po ovom Ferdinandu kralju preporučan, i zato od Ferdinanda s plačum vsakoletnum i častjum biskupa Samandrije nadeljen, od Vinkovića pako kanoniju zagrebečku i jašprištiju stolnu je dobio, potlam od pape istoga eršeg anciranski včinjen,

pisal je vnoga, iz kojeh Farlat veliku pomoč je imal. Vu Zagrebu zmed njegovih pismotvorov vu rukopisih ostala jesu (koja vsa Juraj Reš kantor Boltičaru Krčeliću je prikazal 1745) sledeća:

1. Copiae multorum diplomatum regionum; 2. Basilicae cathedr. E. Z. accurata descriptio; 3. Summaria proventuum cujusvis dioecesani et titularis in Hungaria expositio; 4. Examen Bonfinii de S. Stephano et Emerico; 5. Catalogus parochiarum, abbatiarum, monasteriorum olim in dioecesi Zagr. existentium; 6. Conceptus originales in rebus arcanioribus; 7. Schismatis destructio ad reducendos et uniendo cum Romano Pontifice Schismaticos.

Bart. Kašić spisal je 1640 Ritual rimski, vu kojega predgovoru spominja, da je celo Sv. Pismo staroga i novoga zakona vu jezik ilirčki predstavil, i za potvrđenje Sv. Ocu Pape Vrbanu VIII predal, ali ov pismotvor nigde najti se ne more.

Pošt. otca Ivana (Držića), Način za dobro umriti, v Rimu 1657. Pet. Zrinski Grof, Adrijanskoga morja sirena. Obseđenje Sigeta i ostale pesme 1660.

Lovr. Kurelić (Churelich), Racconto del viaggio solemne. Vien. 1661.

Brn. Krnarutić, Vazetje Sigeta grada, ponovljeno po Petru Fodrociju 1661.

Lacko Minčetić, Trublja slovinska na pohvalu grofa Petr. Zrinski 1663.

Gabor Jurjević, Listi heroov, t. j. velikeh na glasu ljudi 1675.

Kasp. Malečić, Samaritanus, seu severus et benignus iudex 1693 i više knjig.

Juraj Ratkaj, glasovitoga plemena Horvat, lektor kaptoloma zagrebečkoga, kajti po smrti Martina Bogdana biskupiju je prosil, Petra Petretića tuliko proti sebi je spoznaval, da za mir imati zadnjič čast je ostavil i samočno živel. Pisal je glasovitu knjigu »Memoria regum et banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae ab origine sua usque 1652«.

Peter Petretić iz Ivanić rodod, od Petra Domitrovića biskupa zeškolan, viteške pameti i napredka, navlastito zarad znanja pravic, kanonik zagrebečki i potlam prepušt postavši, po smrti Martina Bogdana biskup 1-vi dan svečna 1648 posvećen, zarad nastora proti vučenem ljudem na veke vu srdcu držanoga ime svoje je pogrdil; vumrl 12 listopada 1667. Pisal je Dogođenje, kak su se Grki vu Slavoniju naselili i od jedinosti S. cirkve oddružili.

Ferenc Ladani, starinskoga plemena plemenitaš, varmedije varaždinske zapisnik (notarius) marljiv i navuka ljubitel, videći, da Juraj Ratkaj vekšu skrb leporečnosti kak izvedanja istine je imal, hotel je istinskeša iz Pismih Draškovićijanskeh pokazati, ispisal je 6 knjig pod imenom Francisci Ladani de Gestis banorum regni Slavoniae, gde 50 banov je ispisal od leta 1140. Ov pismotvor vu knjižarnici Klenovnički nahada se, nego ne celi, ar leto 1750 od bana Bočkaja pograbljen je. Pisal je takaj »Ishodek i koleno Draškovićev«, koji pismotvor Mat. Purulić Ježuvita vu lepši dijački jezik je prenesel 1754. Zakaj obodva pismotvori na svetlo nesu izišli, ne zna se.

Pavel Ritter ali Vitezović, vu pravdah, vitiznanstvu i ostaleh navukih sebe glasovitoga je včinił, nezatruden vu čtejenju i pisanju, jedno vreme dvorni pravdih opravitel (agens) vu Beču je bil. Vu velikem zboru vugerskem 1687 pri korunjenju Jožefa I zlati konjanik je postal; 1691 Like i Krbave župan (vice-comes), zatem tolnačnik kraljevski i baron včinen, po zapovedi Leopolda občinske i osebne knjižarnice je pregledal, marljivo vnoga van ispisajuči. Kada bi Leopold 5 rožnjaka 1705 preminul, vu tulike neprilike je dospel, da i vu Zagrebu vu njegovih hižah i na njegovom imanju ščitarjevu vse pohištvo je pograbljeno, i on vu Beč odišel, gde 17-ti] grudna 1713 je predi življenje, kak svoje pravde dokončal. Pisal je: 1. Kroniku ili spomenek vsega sveta vekov, složena i na svetlo dana po Pavlu Vitezoviću zlatomu vitezu i prvomu Horvatskoga orsaga štamparu. 2. Lado ili Sibila horvatska. 3. Natales D. Ladislao restituti. 4. De Bosnia. 5. Plorantis Croatiae saec. duo. 6. Versus latini varii diversis occasionibus editi, ut et Anagrammata. Pismotvori njegovi jošče vu rukopisih zmed drugeh nahađaju se: 1. Servia illustrata. 2. Examen hist. de jure Hungariae in Croatiam. 3. Joannis Lucii Offuciae. 4. Banologia. 5. Extractus lectorum ex scriptoribus maxime bizantinis. 6. Variorum diplomatum sincera copiatio. 7. Extractus diplomatum diversorum archiviorum. 8. Lexicon Slavonicum. 9. Grammatica croatica. 10. Privilegia et notitiae Episcopatus Quinque Eccles. cum serie epp. 11. Cathalogus Epp. Zagr. item Bosnensium, Segniensium. 12. Fragmenta varia ad illustrandam historiam. 13. Epist. ad Ritterum. 14. Illustratio Rascionorum in ritu graeco viventium. 15. Miscellanea varia, maxime astronomica. 16. Genealogia variorum. 17. Vitae sanctor. Illyr. Morebiti i više toga nezatrudeni ov pisec je ispisal, koja kade skrivena ležiju.

Ignac Šandor L. B. Mikulić, biskup zagr., koji 10 rožnjaka 1694 je preminul, pisal je od pobožnosti proti s. kipom vu Slavonije.

Juraj Patačić, koji kakti biskup Bošnije leto 1716 je vumrl, kakti kanonik zagreb. pisal je knjigu »Gloria collegii hungaro-illyrici Bononniae 1699«.

Mihalj Šimun ić, kanonik zagr., koji 1. 1699 je preminul, dal je na svetlo svoja Prodečtva.

Krištof Kupinić, kanonik zagr., nastojal je pismotvor Benka Vinkovića i Život kanonikov zagr.

Juraj Habelić tovaruštva Jež., viteški Horvat, spisal je: 1. Dictionarium vocabulorum croaticorum, 1670 v Gracu; 2. Kršćanski navuk z događaji S. Pisma; 3. Prvi otca našega greh 1674.

Ferenc Jambreković S. J. spisal je »Filozofiju«.

Juraj Gjuričić, pl(eb.) v Vidovcu »Officium S. Georg.« vu horvatskem.

Juraj Funtek, pleb. ivanič. i potlam kan. zagr. i prepušt začes., koji 1. 1708 je vumrl, pisal je »Instructio pro deducendis condemnatis ad mortem« i »Ritus in introductione parochorum servari solitus«.

Mart. Brajković, iz senskoga biskup zagreb. 1704 postal, pisal je Događaje biskupije krbavske i modruške.

Pisci stoletja XVIII. i XIX.

Ova stoletja kakti goder z događaji obilna i glasovita jesu bila, tak i s pisci vsakojačkemi zevsema plodna računaju se. Zmed vnogeh nekoje lestor imenuvati, sudim, zadosti bude po redu slov.

Agjić Štef., kan. pečuhski, pesmik dijački.

P. Babić Ant. Pismotvor iz latinskoga na ilirički jezik prenesel 1773.

Barić Adalbert, navučitel pravic v Zagr., gore spomenute pisce je zebal 1774.*)

Baričević Adam, vitiznanstva v Zagr. nav. i pleb. kapt. i Berd. glasoviti listov pisec i pesmik.

Barjaktari, Orbinus de Illyrico versus et illustratus.

Bedeković Kažim., kan. zagr., blagorečnik; igrokazov pisce.

P. Bedeković Jož. Pavlin: Natale solum S. Hyeronimi 1752.

P. Belostenec Ivan, Gazophilacium, rečnik dijačko-horvatski i horvatsko-dijački leto 1740.

Benković Benedikt: Scoticae subtilitatis epidicticon.

Berke Peter, kapel. bistr(ički), Kinč osebujni orsaga horv. 1765.

Birling Iv., Sokačka kniga 1813.

Blašković Andr., Historia universalis Illyrici.

Bogdanić Daniel, Događaji svieta.

Bošković Roger, glasoviti mudroznanec, pesmik, činovpisec i zvezdoznanec.

Branjug Jur., bišk. zagr. Rituale Dioecesanum.

Brezovački Tito, pesmik dijački, horv. i slav., složitel igrokazov.

Bruna Fer., zvezdoznanec, Mathesis sublimior.

Bužan Al., prisednik stola bansk. i toln. kr., blagorečnik (orator) dijački.

Čanji Jan., pleb. vrb(ovečki), pesmik dijački i blagorečnik horv.

Čolić Maks., kan. zagr., glasoviti blagorečnik dijački i horv.

Čikulini Fer. grof, Stenjevca ladavec, koji 16 klasna 1746 je vumrl, pisal je »Carmina epica et eleg(iae) heroum patriae.

Čikulini Iv. Idea magnanimitatis Illyr. et Pannon.**)

Čučić Sim., mudroznanstva v Zagr. navuč., Logica et Metaph. i pesme dijačke i horv.

Čunčić Iv., pleb. domb., pesmik: Lacrymae Musarum super obitu Fr. Sebastianović 1799.

Dijanić Fer., navuč. v Zagr., pesmik dijački, i pisal je »Detce pri-jatel« MM. SS.

Domin Jos., kan. zagr., mudroznanec, de sono campanar. electricitate.

Domin Imb., navučitel pravic v Zagr.: Pravice lastovite vugerske.

*) Ovdje se misli djelo »Scriptorum ex regno Sclavoniae seculo XIV usque ad XVII inclusive collectio... Varaždini 1774«, kojemu je autor upravo B. A. Krčelić.

**) Ovaj i prednji Čikulin upravo su jedno lice: Ivan Franjo Čikulin.

- Došen Vid, pleb. dubič., pesmik slav. Aždaja sedmoglava 1768.
- Farkaš Konst., pravic navuč. v Zag. Jus publicum regni Hung.
- Ferić Jur., navuč. isluženi (emeritus), pesmik dijački.
- P. Foki Križost vu meročinstvu i mathes. osebujo vešč i vučen.
- Fuček Štef., pleb. krap., Hištorije od poslednjih 4. leto 1735.
- Galjuf Jož., bišk. zagr., Instr. de indulg. Encyclicae complures ad cler. Sermones sacri.
- Galjuf Iv. Poemata et Flos latinitatis in croat. versus.
- Grgić Inoc. Navuk krščanski.
- Gašparotti, pesmik — Cvet sveteh.
- Georgić (Đorđić) Ign., pesmik slavonski.
- Grdenić Jož., knez vel. turopoljski, blagorečnik (orator) dijački.
- Grličić Iv. Put nebeski.
- Gregor, kapucin, pesmik horvatski.
- Gundulić, pesmik slav.
- Horvat Jož., prodečtva iz nemšk. na horv. prenešana.
- Horvatović Marko, isluženi pleb., oltarišta S. Marka, pesmik dijački i slav., pisal je »Način laglji velikeh lađah uz i niz vodu putovanja«.
- P. Jambrešić Fer. (!), Rečnik dijačko-horvatsko-vugersko-nemški 1742, kojega počel je Habledić, slagal P. Fer. Sušnik i Jambrešić dovršil 1742.
- Jelačić Šim., kan. zagr., Horvatske vitije dobro želenje 1781.
- Ivanošić Ant., pleb. štef., viteški pesmik slavonski.
- Kalafatić Vinc., nav. pravic v Zag. i pleb. pokup., blagorečnik.
- Kanižlić Ant. Požežan, pesmik od svoje Rožalije glasovit, i Kamen smutnje.
- P. Kačić And., pesmik i činovpisec, pisal je vnoga, med kojimi »Razgovor ugodni naroda slovinskoga«.
- Kačić Ant. Theologia moralis vu horvatskem jeziku.
- Kardoš Iv., pesmik dijački.
- Katančić Pet., vitiznanstva v Zag. nav., pesmik dijački i slav. i zemljopisec (geographus).
- Krčelić Bolt., kan. zagr., rođen na Brdovcu l. 1715, 1778 preminul. Glasoviti pisec događajev, vnoga jošće vu rukopisu jesu. Ov spomenka je vreden, kajti prvi na občinsku hasen vse knjige svoje narodu horvaskomu je prikazal i vu vekše škole (Academia) zagrebečke položiti naredil, s kojem činom peldu svojem domorodcem je ostavil, kaj i oni za domovine svoje hasen činiti dužni jesu.
- Krmpotić Joz., pesmik Slavonski.
- Klohamer Fer., mudroznanstva v Zag. navučitel i škol podravnitel (Prodirector), vnoge pesme dijačke i od meročinstva knjigu, kak takaj blagorečne pismotvore (orationes) vu jeziku dijačkom van na svetlo je dal.
- Kocijančić Bolt., kan. zagr. Filoteu Fer. Salez. vu horv. jezik je prenesel.
- Kornig Jož., narodnih škol v Zag. nav., Croatische Sprachlehre.
- Korolija Štef., kan. zagr. Vnoga prodečtva je napravil i vnoga vu narodni naš jezik prenesel, koja još vu rukopisu (MM. SS.) jesu.

Kovačević, Kukuljević i Marcelović, kanoniki zagr., vno go od kraljstva i cirkve stolne zagr. ispisali jesu, nego još vu rukopisu.

Kovačić Fer. Tomaš od Kempis vu horv. jezik prenešen.

Kunić i Zamanja, veliki dijački pesmiki, ov Odiseju Homera, grčkoga vitiznanca, on pako Ilijadu i Teokrita vu dijačke pesme glasovito prenesli jesu.

Kušević Jož., kraljevstva mešter (protonotar), blagorečnik.

Lanošević, slovnice i rečnika pisec.

Leaković i Pulaj, kanoniki zagr., glasoviti blagorečnici (oratores).

Lentulaj Imb., varm. zagr. podžupan (v. comes), blagorečnik dijački.

Lukavski Donat, varm. zagr. i križ. veliki župan, blagorečnik dijački.

Magjar Šand., varm. varažd. zapisnik (notarius), blagorečnik.

Mahanović Marko, kan. zagr., vno ga je spisal: Casus conscientiae resoluti ab anno 1808 vsako leto.

Mataković Bolt., kan. zač., S. Marije v Kapt. plebanuš. Pisal je »Kršćanski navuk« i prodečtva Campadelli-a iz latinskoga na horv. obrnul.

Matijević Ern., isluž. pleb. gareš., vu narodn. škol. zagr. kršč. nav. naučitel i pri S. Marku v Zag. oltarišta, pisal je Nemšku slovnice 1777. i vno ga prodečtva iz nemškega na horvatski jezik preobrnul.

Mihalović Jož., cirk. ilirič. v Peštu pleb., blagorečnik dijački.

Mikloušić Tomaš, vitiznanstva vu dijačkih školah zagr. 10 let navuč. od leta 1805. pleb. stenj. Leto 1796 mali Rečnik (Syllab. vocab.) za potreboču svojeh dijakov, i potlam više pesmi h vu dijačkom i horvats. jeziku je van dal; Stoletni dnevnik i vno ga. vsako skoro leto na gospodarstvo spadajuća ispisal. Sv. Evangelijum i Navuk kršč. vu bolši horvatski jezik obrnul i dalje narodni jezik povnožati i osvetlati nastoja, da bi domorodci njegovi trsenja njegova zdržati hoteli.

Mikoci Jož., S. J., vitiznanstva vu dijačk. zagr. školah naučitel, pesmik dijački, ispisal je događaje domorodne pod imenom Otiorum Croatiae.

Milčić Ant., kan. zač. čast., pleb. božjak., pesmik dijački.

Mulih Jur. S. J., duhovne knjige vno ge vu horv. jeziku je ispisal.

Mulih Ivan S. J. Prodečtvo.

Nabijač Jur., pesmik dijački.

Nagj Antun iz Slav., pesmik slavonski i vno govrstneh vu jeziku ovem knjig pisec.

P. Orlić Benv., blagorečnik horvatski, vno ga prodečtva vu rukopisih ima, želeti bi bilo, da bi na svetlo van izišla.

Ožegović S. J., blagorečnik.

Grof Oršić, kan. zagr., knjigu od ptic vu horv. jeziku je van dal.

Grofica Oršić Eleon. Vračtvenu knjigu za marhu je van dala.

Paškvić, Mathesis et astronomia.

Patačić Adam, eršeg koločki, pesmik i blagorečnik.

Pavić Imbr. Ogledalo temelja vere katol. i: Ramus olivae.

- Pavičić Jož. *Saecula seraphica*.
- Pavičić Mik. Čestitnica za dan god. gdn. bisk. zagr. Maks. Vrhovac, 1789.
- P. Pavišević Jož. *Panegyres s. S. Josepho* 1776.
- Pakši Iv., bišk. zagr., blagorečnik.
- Pejačević Fer., događajev pisec i više knjig od bogoslovstva je ispisal.
- Pejačević Jak. S. J., zemlje pisec 1714.
- Pejčić Krištof: *Mahumetanus in lege Christi instructus* vu jeziku slav.
- Petrović Mat. *Physiologia*.
- Petrović Jos. *Introductio in jus publicum*.
- Pongrac Ant. *Versus congratul.* 1788.
- Prevendar Iv. Vitziznanec dijački, više pesmih je van dal.
- Rac Štef., Vugersk. jezika vu Zagr. nav., prised. varm. virov., vitziznanec dijački i nemški.
- Radočaj Iv., *Dissert. jurid. de matr. senum*.
- Rafaj Imb., bišk. đak., blagorečnik.
- Relković Mat. Ant., *Slovnícu slav. i Satira* vu pesmah je van dal.
- Rožić Ant. škol. dijač. vu Varažd. nav. *Stoletni Kalendar*.
- Sebastijanović Fer., kan. zagr., glasoviti vitziznanec i pastir arkad. pod imenom *Corinaeus Sapičius*.
- Šilobod Mih., pleb. okič., pesmik, vitziznanec i mudrijaš.
- Šimanović Fer., *Evang. Jesu Chr. syntatomenon*.
- Šimunić Iv., pleb. i Verntle Ant. *Notitia schismatis graeci*.
- Grof Sermage Pet., pesmik i blagorečnik.
- Grof Sermage Jož., kan. zagr. i veliki škol. ravnatelj, blagorečnik
- Skerlec Mik., varm. zagr. veliki župan. *Historia Hungariae sub dynastia austriaca*. MM. SS.
- Skerlec Pet. i Mik. brati: *Processus juridici et dissert. in MM. SS.*
- P. Štefan kapucin: *Prodečtva V strani*.
- Štefanec Šim., pleb. vrh., pesmik dijački 1779.
- Štivalić Mih. pravic nav. v Zagr. Način obdelavanja trsja, rukopis.
- Švabelj, *Prodečtva*.
- Švigel, pesmik dijački.
- Stojković Atanas, *Fizika* prostim jezikom ispisana.
- Staindl, kan. zagr., *Mathesis*.
- P. Stulli, *Rečnik slovenski*.
- Sabolović Mart., vitziznanec; *Exertationes geodeticae*.
- Szentmartoni, vitziznanec i *Slovnícu horvatsku za Nemce* 1783 vu Varažd.
- Trputec Jož., vitziznanec dijački.
- Turković Ant., v Oseku pleb. Pozdravljenje pri ulazenju v Pečuh bratje od milosrd. 1796.
- Tustić I. *Pesmoznanec horvatski*.
- Vajković Imb., *De censura librorum etc.*

P. Velikanović Ivan, Upućenja katoličanska, i Sv. Terezija divica, iz talijansk. na ilirički privedena 1803.

Preizvišeni gdn. Vrhovac Maks. od Rakit., biskup zagr., od negda glasoviti blagorečnik (orator) dijački, vitiznanec horv., više pismotvorov je ispisal, zmed kojeh vnogi vu rukopisih nahađaju se: Kršćanski navuk z molitvami; *Rituale dioecesanum cum instructionibus*; *Constitutiones dioec. cum notis* jesu van na svetlo izišla. — Bog bi dal moguć-nomu ovomu i velikomu domovine ljubitelu nakanjenje na cilj i konec dopeljati.

Verneda Fer., vitiznanec i blagorečnik dijački.

Vrtarić Venant., *Epitome in — et opportuna contra* Acat.

Vitković Iv. S. J., vitiznanec dijački.

Volgemut Fil., kan. zagr. i lektor, glasoviti blagorečnik dijački.

Vragović, *de arte militari*.

Vranić Ant., pleb. šip., vnoga na horvatski jezik je prenesel, zmed kojeh na svetlo izišel je »Robinson«.

Vučetić Mat., *Diss. de culpa a mandatar. praestand., et: de orig. civit.*

Stanić Konst., biskup križev. vitiznanec, blagorečnik i od znanja velikoga navukov glasovit.

Zvun spomenuteh i drugoga naroda vučeni ljudi vu našem jeziku nekoja popisali jesu, kakti:

Payer Leop., vrač. varažd., od kreposti Toplic varažd. i Krap.

De la Bella, Voltiggi, Appendini, Mikalja i ostali ispisali jesu slovnice i rečnike dalmatinske.

La Langue Iv., vrač. varažd., »Tractat. de aquis medicatis« 1779, »Pupkorezna knjiga« i »Vračstva domača«.

Romani Ant., Kratek navuk od beleh murvi, 1774.

Solengi, Potvrđeni načini za pomoći ljude vu vode vtopljene 1780. I ostali . . . Nut! Kuliki ter kak vredni ljudi lepe nam pelde pokazali jesu, želeći da i drugi domorodci s trsenjem svojem sebi diku i domovini hasen doprineseju.

§. 3. Od knjižarnic (Bibliothecae). Velika knjig skupspravljenja jesu kakti jedna sramba pameti i razuma človečanskoga. Nagnjenje knjižarnice podignuti pri vseh narodih bolje človečneh od negda je bilo. Prva knjižarnica občinska bila je vu Egiptumu, i to vu cirkve s nadpiskom »Razuma hrana«.

Ovakove velike knjižarnice, koje vsem na hasen otprte stoje, vu vseh glasovitešeh mestah nahađaju se, kakti vu Beču, Parizu, Londonu, Berlinu, Monakiumu, Drezde i t. d.

Vu domovine našoj, hvala bogu, akoprem stoprav počela se je, po vred-
neh vendar precenitelih i ljubitelih navukov na više vre jezer osebujni ov
domovine naše kinč podignul se je, i ufanje je, da z vremenom i dalje po-
vekša se; ar ne bi bolje svojeh nekuliko knjižic, navlastito po smrti, za domo-
vine napredek i diku alduvati, i vu občinsku knjižarnicu spraviti, nego pustiti,
da vnoga lepa knjiga sim tam pohitava se, ali gde na vuhkem mestu gnjije,

ter morebiti i jednoč vu štacunu za duhan zavijati draplje se, pokehdob i tak kada koja komu knjiga je potrebna, vsigdar vu isti knjižarnice, koja do sada zarad pomenjkanja stroškov samo po torkeh i četrtkeh stanovite vure vsem domorodcem na službu odprta stoji, imati se more.

(Str. 110—157):

Del III. Od gospodarstva i domačeh protimbih.

(Str. 158—186):

Del IV.

(Str. 158—168):

§. 1. Prirečja horvatska. -----

(Str. 168—175):

§. 2. Mudri zgovori (sententiae) i popevke. -----

(Str. 176—186):

§. 3. Glasovite stvari. -----
